

СТОРІНКИ ЖИТТЄПИСУ

Ірина Довгалюк (із дому *Шнерх*) народилася 29 листопада 1959 року у Львові в сім'ї викладачів вищої школи Оксани та Сергія Шнерхів. Батько – доктор технічних наук, академік Української нафтогазової академії, професор Львівського та Жешівського політехнічних інститутів, автор численних наукових праць і винаходів з австрійсько-французько-української родини Шнерхів – Пакве – Сапрунів. Мама (з дому Коваль) – родом із Дрогобича, викладач вищої школи, науковий співробітник науково-дослідних установ.

Можливо, мої етномузичні зацікавлення з'явилися і не випадково. Батьківський рід Сапрунів походив зі с. Наконечного коло Яворова, що на Львівщині. Саме Сапруни були серед тих нечисленних ентузіастів, хто відгукнувся на заклик часопису „Зоря” 1880 року збирати та пересилати в редакцію народні пісні з мелодіями для їхньої подальшої публікації. Дещо із записів Степана Сапруна з його коментарями навіть було надруковано в одному з наступних номерів газети. Згодом Володимир Гнатюк у своїх славних „Гаївках” опублікував матеріали Івана та Степана Сапрунів, у тому числі познайомив громадськість із маловідомими тоді ранцівками, які разом із гаївками записав Степан у Наконечному.

У дитинстві разом із Батьками часто влітку відпочивала в Косові на Івано-Франківщині, де вечорами зі сестрою Лесею слухала казки в оповідях Наталії Семенюк (дружини Марка Черемшини), яка винаймала помешкання по сусідству. Гостею літньої, а згодом – львівської оселі була поетеса, письменниця, перекладачка, дослідниця фольклору та етнографії Ольга Дучимінська¹. Багато цікавих товаришок мала і Бабуся Юлія (сестра о. Северина Сапруна – священника, диригента, музичного та громадського діяча, несправедливо звинувачена та позбавлена волі в грудні 1944 року на 10 років). Серед її близьких гімназійних приятельок були дружина етнолог, мис-

¹ Ольга Дучимінська, яка була знайома з Іваном Франком, товаришувала з Ольгою Кобилянською, Оленою Кульчицькою, Богданом Лепким, Олександром Олесем, Олексієм Новаківським, Іваном Огієнком, Іриною Вільде, Станіславом Вінцензом, Соломією Крушельницькою та багатьма іншими видатними діячами, відбула багаторічне покарання за буцімто причетність до вбивства Ярослава Галана. Переслідувана радянським режимом, вона не мала власної оселі та знаходила прихисток у приятелів. Бувало гостювала й у нас. Деякий час у нашій квартирі зберігалася кілька пачок із її речами та архівом.

тецтвознавця Романа Гарасимчука, невістка Андрія Чайківського та інші не менш цікаві особи. Багато можна було тоді всілякого дізнатися. Та хто ж його знав, та й я була тоді „трохи” замалою...

1967 року разом із Батьками, які розпочали працю у щойно створеному Інституті нафти і газу, переїхала до Івано-Франківська¹ та пішла в перший клас місцевої середньої школи № 13, згодом училася у СШ № 17, 8 класів якої закінчила 1975 року.

Музичну освіту здобувала з п'яти років: спочатку вдома, у відомій тоді у Львові приватній вчительки Іванни (Янці) Насальської, а відтак у 1967–1975 роках в Івано-Франківській музичній школі № 1. Виглядає доволі знаково те, що першими моїми вчителями були: з фортепіано – Юрій Сливинський (а після його від'їзду до Львова – Ольга Литвинович), а із сольфеджіо – Олександра Турянська, знані в майбутньому дослідники народної музики.

Здобуття професійної музичної освіти розпочала в Івано-Франківському музичному училищі імені Дениса Січинського, вступивши 1975 року на його фортепіанний відділ. Проте через рік продовжила навчання на теоретичному, у класі Ольги Кравців, який із відзнакою закінчила 1979 року. Я вчилася у таких знайомих педагогів як Ігор Шустикевич, Наталія Анікієнко, Наталія Супрунюк, Олександр Симчич, Лідія Грабар. Викладачем музичного фольклору в училищі була Олександра Турянська, яка на той час перейшла туди на роботу і, незважаючи на загальносоюзну програму курсу, що передбачала вивчення російського фольклору, розказувала багато цікавого про українські народні традиції та музику.

По закінченні музичного училища, цього ж 1979 року, вступила на історико-теоретичний факультет Львівської державної консерваторії імені Миколи Лисенка, який із відзнакою закінчила 1984 року. Була активним учасником Студентського наукового товариства: виступала на конференціях (на одній із них, у Харкові, моя доповідь викликала особливе зацікавлення і, мабуть, не стільки тим, що я говорила, а тим, що виступ мій був українською), брала участь у курсах на найкращу наукову роботу тощо.

Період мого навчання в консерваторії був доволі розмаїтим. Ще на другому курсі влаштувалася вихователем у дитячий садочок, а згодом там же працювала опалювачем (у садку не було центрального опалення, а лише пічки, які напалювали двічі на день: о 6 ранку або в іншу зміну – о 6 вечора), працювала концертмейстером, керівником танцювального гуртка в Шевченківському будинку піонерів м. Льво-

¹ До Львова мої Батьки повернулися 1979 року.

ва (народними танцями займалася в шкільно-училищний період, що допомогло мені в роботі). У студентські роки також працювала, закінчивши відповідні курси, екскурсоводом, а відтак гідом-перекладачем БММТ „Супутник”. Зазвичай у канікулярний період проводила екскурсії по Львову, їздила як перекладач по Україні із закордонними (чеськими та словацькими) туристами.

Утім усе це не заважало моєму навчанню. Тим паче, що пропускати заняття було каригідним, адже нашими педагогами були такі висококласні професори як Стефанія Павлишин, Марія Білинська, Михайло Лемішко, Любомира Яросевич, Емілій Кобулей, Володимир Флис, Дарія Личковська та багато інших не менш цікавих і неповторних спеціалістів своєї справи. Та й група у нас була неабияка. Серед моїх одногрупників – відомі сьогодні науковці, педагоги та мистці – Богдан Сюта, Ірина та Юрко Антонюки, Уляна Бабюк-Косменко, Галя Горбань-Стернюк, Жанна Чайковська-Марченко, Сашко Албул, Дмитро Капирін, Ірина Коцюба-Журавкова та інші.

Викладачем музичного фольклору в ті роки в музикознавців і композиторів, як зрештою і в студентів інших спеціальностей, був Юрій Сливинський. Маючи власну багатолітню народномузичну експедиційну практику та чималий фольклористичний досвід, викладач захоплено розказував нам про різні традиційні обряди, народні пісні й інструментальну музику, ілюструючи лекції власним співом. Його виклади були для переважної більшості міського студентства винятково захоплюючими та пізнавальними. Свої аргументи до мого зацікавлення народною музикою додала й фольклористична практика. Я намагалася максимально часто потрапляти на збирацькі сеанси, тож згодом мені навіть дозволили проводити такі записи самостійно, чого тоді зазвичай не практикували. Коли ж мене з приятелькою Жанною Чайковською не брали на черговий сеанс (бо була не наша черга), ми, бувало, так настирливо „крутилися” біля осель, де проводився запис, що нас нерідко туди таки запрошували. Одного разу саме так і познайомилися з Михайлом Нечаєм. Відомий мольфар повертався додому, де його дожидалися викладачі з нашими колегами. Чекаючи їм прийшлося добряче, оскільки він ще довго коло потічка оповідав нам різні свої небилиці.

Тож коли прийшлося вибирати подальшу дослідницьку стежу – довго не думала й попросилась у клас Юрія Сливинського. Саме він остаточно привив мені інтерес до народномузичної культури, а відтак увів у дослідницький світ галицького музичного етнографа Осипа Роздольського, заінтригував його унікальною, маловідомою тоді збирацькою фонографічною спадщиною та врешті допровадив

до диплома з темою „Збирацька діяльність Осипа Роздольського”. Оцінював моє атестаційне дослідження Богдан Луканюк. Позитивна, підтримуюча мою працю рецензія містила й критику, яка стала водночас добрим уроком на майбутнє. Професор звернув мою увагу на те, що я не точно вказала кількість мелодій, які містилися в збірнику О. Роздольського – С. Людкевича, скориставшись підрахунками відомої дослідниці. Тож я добре засвоїла той давній урок: якщо є можливість здобувати інформацію з першоджерел – ніколи не покладатися на чийсь дописи, навіть якщо їх зробили імениті вчені. Тоді я ще й не здогадувалася, що саме Б. Луканюк стане згодом моїм наставником, провідником і порадником у світі науки.

Наприкінці четвертого курсу консерваторії я вийшла заміж за випускника Львівського політехнічного інституту Анатолія Довгалока, а через рік у нас народився син Северин. Сьогодні у сина є чарівна дружина Уляна та незрівнянна донечка Меланія.

А далекого 1985 року, як трішки підріс син, я розпочала працю у Львівському музично-педагогічному училищі імені Філарета Колесси: спочатку концертмейстером у вокалістів (працювала із заслуженим артистом України Георгієм Кузовковим) і диригентів, а з 1989 року – викладачем музично-теоретичних дисциплін. На початках проводила заняття із сольфеджіо, гармонії, теорії музики, а з 1990 року почала викладати ще й новий тоді для музично-педагогічних училищ курс – „Український музичний фольклор”. Цього ж року уклала та опублікувала першу в Україні програму з вивчення музичного фольклору для музично-педагогічних училищ (перемігши в оголошеному міністерством конкурсі програм із курсу „Український музичний фольклор”). Незабаром разом із Михайлом Мишаничем підготували та опублікували програму також і з абсолютно новітнього в ті роки курсу для музично-педагогічних училищ – „Фольклористична практика”. Відтак стала учасником методичних нарад, які проводили в різних містах України стосовно викладання предметів, що стосувалися музичного фольклору. У ці роки читала лекції про народну музику й на Обласних курсах підвищення кваліфікації вчителів. В училищі також провадила екскурсії у невеличкому музеї Філарета Колесси. Загалом пропрацювала там до 1995 року.

З 1993 року спершу як сумісник, а з 1995 як основний працівник розпочала працю на щойно створеній на філологічному факультеті Львівського національного університету імені Івана Франка кафедрі української фольклористики імені Філарета Колесси – як асистент, із

2002 – доцент (2004 року отримала диплом доцента), а з 2017 – професор.

Одночасно з викладами в університеті стала працювати у Львівській національній музичній академії імені Миколи Лисенка: з 1999 до 2017 року – старшим науковим співробітником Проблемної науково-дослідної лабораторії музичної етнології, із 2001 до 2015 роки ще й доцентом, а з 2017 – професором, завідувачем кафедри музичної фольклористики.

Розпочату в студентські роки музично-етнографічну біографію продовжила у 90-х роках. Їздила у фольклористичні експедиції у різні регіони Галичини. З 1993 року – ще і як керівник фольклористичних експедиційних практик студентів-фольклористів ЛНУ імені Івана Франка, у часі яких було обстежено понад сотню сіл, головно Бойківщини.

Окрема історія – „тернистий” науковий шлях. Мені неймовірно повезло з наставниками. Моїми вчителями були унікальні педагоги, непересічні люди, висококласні професіонали, самовіддано та безкорисливо захоплені своєю справою, які не лише теоретично вчили-виховували, але власним прикладом заохочували до праці. Таким взірцем насамперед стали мої Батьки, моя Родина, де книжка, наука, пізнавальні подорожі завжди були в пріоритеті.

Подиву гідний як педагог-людина і Юрій Сливинський, із яким я мала честь спілкуватися не лише в учнівсько-студентські роки. Так, уже після закінчення консерваторії, коли підріс мій син, і я звернулася до викладача за порадою стосовно своєї подальшої наукової праці, Юрій Петрович, призначивши зустріч, віддав мені два великі пакети з архівними матеріалами, що стосувалися фонографічної музично-етнографічної праці Осипа Роздольського, які він збирав упродовж багатьох років і які зберігав у своєму приватному архіві. Мабуть, небагато знайдеться дослідників, хто б так альтруїстично поділився унікальними архівними документами, громадженими роками. Саме Ю. Сливинський, посилаючись на те, що загалом відійшов від активної дослідницької діяльності, не лише порадив, а й посприяв моїй подальшій праці як аспірантки-пошукувачки в класі професора Богдана Луканюка, який своєю чергою мене підтримав і даліше повів звестими науковими стежками.

Саме під керівництвом проф. Богдана Луканюка я розпочала свої власне наукові студії. На початках праця йшла, може, і не так інтенсивно, як того би хотілося: робота, домашні обов’язки, а понад усе високі вимоги професора до наукового дослідження, яке не завжди мені давалося відразу. Коли дисертаційна робота була загалом гото-

ва, проф. Б. Луканюк запропонував мені спробувати покращити її, оскільки зроблене вивело на цікаві спостереження. Так сторінка за сторінкою, розділ за розділом, з'явився абсолютно новий дисертаційний текст на тему „Осип Роздольський в історії музичної фольклористики”, який я захистила 1998 року на Спеціалізованій вченій раді НМАУ імені Петра Чайковського. Повезло мені й з опонентами – винятково доброзичливою Марією Загайкевич і неповторним Олегом Смоляком. Роки навчання-спілкування з Б. Луканюком стали, власне кажучи, опорною базою, основою мого розуміння того, яким має бути вчений. Засадничі тези, які я винесла з настанов професора і які я сьогодні намагаюся передати своїм студентам, це – „Бути чесною і прецизійною в науці”, „Працювати не лише собі на користь, а й для суспільства”, „Пам'ятати про необхідність віддавати належну шану своїм попередникам” і, мабуть, найважливіше – „Не працювати на смітник”!

Після захисту кандидатської проф. Богдан Луканюк, який кілька років по тому спостерігав за моїми різноматичними зацікавленнями, порадив не розпорошуватися на всілякі принагідні теми, а взятися за розпрацювання історії початків звукового документування народної музики в Україні. Тема була настільки захопливою, а звідусіль неждано виринали стільки неочікуваної, цікавезної інформації, що врешті-решт мої архівно-джерельно-бібліотечні пошуки, доповнені віднайденими в інтернеті унікальними науковими працями головно зарубіжних учених, вилилися в монографію „Фонографування народної музики в Україні: історія, методологія, тенденції”, яка вийшла 2016 року у видавництві Львівського університету. Вже наступного 2017 року знову ж у НМАУ ім. П. Чайковського за монографією я захистила докторську дисертацію та здобула науковий ступінь доктора мистецтвознавства за спеціальністю „музичне мистецтво”. Сьогодні я є членом Спеціалізованих вчених рад ЛНМА імені М. В. Лисенка та НМАУ імені П. Чайковського.

Загалом нині в моєму дослідницькому доробку понад сотня публікацій, у тому числі дві монографії, каталоги, статті, переклади наукових праць, навчальні програми, методичні рекомендації, рецензії, огляди тощо, участь у всеукраїнських і міжнародних наукових конференціях в Україні та закордоном (Польща, Словаччина, Австрія). Окрім того, разом із проф. Василем Івашковим та доц. Андрієм Вовчаком – є однією із засновників та організаторів низки конференцій, зокрема серії „Колессівські читання”, започаткованої 2007 року на кафедрі української фольклористики ЛНУ, а з Юрієм Рибаким та Вікторією Ярмолою – ще зовсім „юної” серії щорічних конференцій

молодих дослідників народної музики, розпочатих 2018 року КМФ і ПНДЛІМЕ ЛНМА імені М. В. Лисенка.

Серед інших напрацювань – редактор, упорядник (як самостійно, так і у співпраці) збірників наукових статей і матеріалів, зокрема: окремих випусків щорічника „Етномузика” (числа 4, 5, 9); філологічної (вип. 37, 47, 66) та мистецтвознавчої (вип. 10) серій „Вісника Львівського університету”, збірників наукових праць і матеріалів „Родина Колессів у духовному та культурному житті України кінця XIX–XX століття” та „Родина Колессів – спадкоємність науково-мистецьких традицій” та ін.

Упродовж останніх років – учасник низки індивідуальних і колективних проєктів із дослідження, опрацювання та публікації невідомої спадщини українських фольклористів, зокрема Осипа Роздольського та Філарета Колесси. Працюю над упорядкуванням та описом Приватного архіву академіка Філарета Колесси у Львові. У співпраці з ученими з Інституту проблем реєстрації інформації НАН України брала участь в опрацюванні, оцифруванні й оприлюдненні фонографічної народномузичної спадщини Осипа Роздольського (записи датовані 1900–1940 роками) та Філарета Колесси (записи мелодій дум 1908 року). Оцифровані фонограми поміщені на CD та викладені на сторінках Вікімедії.

Далі буде...

Львів, 29 листопада 2020 року